

**NAJAT
EL HACHMI**
Sempre
han parlat
per nosaltres

Feminisme i identitat.
Un manifest valent i necessari.

edicions
62

Najat El Hachmi

Sempre han parlat
per nosaltres

Edicions 62

Barcelona

© Najat El Hachmi, 2019

Primera edició: setembre del 2019

© d'aquesta edició: Edicions 62 s.a.,
Diagonal, 662-664 – 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@grup62.com

Compost a La letra, s.l.
Gran Via Corts Catalanes, 617 – 08007 Barcelona

DIPÒSIT LEGAL: B. 15.364-2019
ISBN: 978-84-297-7781-9

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

SI DIC FEMINISME

Si dic feminisme dic llibertat. No pas la llibertat de triar, no pas la llibertat de consumir, no pas la que consisteix a situar-se davant d'una estanteria plena d'opcions i decidir-me per una qualsevol, sigui la que sigui, comporti el que comporti. No, quan dic feminisme, quan dic llibertat, vull dir viure sense que se'm relegui a un segon lloc, sense que la meva vida, la meva opinió, el meu plaer i el meu dolor valguin menys que la vida, l'opinió, el plaer i el dolor dels meus germans homes. Quan dic llibertat dic dignitat, deixar de sentir-me tancada a la cuina, a la casa, a la família, a la religió o a la tribu. Treure'm del damunt les innombrables mordasses, lleis del silenci, normes ancestrals que em limiten, que fan que la meva existència sigui infinitament més limitada del que podria ser, que em releguen, una vegada i una altra, a ocupar un lloc sense valor, sense importància.

Per això feminisme, llibertat, no serà mai triar sotmetiment, discriminació, un ordre natural segons el qual m'he de conformar a ser un succedani. Femi-

nisme no és adaptar-se a una llibertat vigilada per les estructures de la mateixa societat, la cultura o la religió ni claudicar davant les excuses que s'esgrimeixen quan alço la veu per denunciar, o tan sols descriure, aquestes discriminacions. Avui dia, necessito expressar de nou la reivindicació de sempre, no perquè aquesta sigui diferent sinó perquè les estratègies dels qui ens volen silenciar han canviat, el masclisme s'ha rearmat en formes que no ho semblen i l'emascaren, en noves teories, retòriques i discursos enlluernadors. Però totes acaben al mateix lloc de sempre: la perpetuació de l'ordre antic, abans considerat natural, segons el qual no només assumim la nostra subjecció sinó que la defensem com a tret identitari, cultural i religiós.

En les pàgines que segueixen explicaré el masclisme concret d'on vinc i de quina manera aquest masclisme ha mutat en teories aparentment feministes. És a dir, diré el que és i ha estat sempre obvi per tornar a desmuntar, les vegades que calgui, aquest nou embolcall amb què ens presenten les normes ràncies del patriarcat. Diré de nou feminisme per continuar defensant una llibertat sencera, sense restriccions ni vigilància.

ALÇAR LA VEU, EL PAS MÉS DIFÍCIL

Encara ara quan he d'escriure per donar la meva opinió sobre temes vinculats al meu origen, a la meva condició de filla de família musulmana marroquina, encara em tremola la mà, teclejo amb por de ser castigada, de nou, per trencar el silenci que m'han imposat des de petita. Pot semblar estrany perquè fa anys que abordo aquestes qüestions, des de l'entorn segur de la ficció o bé a través de xerrades, entrevistes, articles d'opinió o converses privades. Molta gent m'ha dit que soc molt valenta de fer-ho, però això no vol dir que no tingui por, que no tingués por la primera vegada que vaig escriure sobre el que no es podia explicar i cada cop que torno a la violència, l'opressió i la injustícia en què hem crescut jo i les dones que més m'he estimat. No parlo d'aquests temes per ser valenta, ho faig per sobreviure.

Durant molts anys l'escriptura era l'únic instrument que tenia a l'abast per no ofegar-me del tot, per no claudicar davant dels embats del masclisme. Encara ara no he pogut treure'm del damunt la sensació

que estic transgredint alguna norma quan trencó el mutisme que m'ha imposat la llei del pare. Això no ho diguis, no ho expliquis, no revelis segons quins fets i maneres d'entendre la condició de la dona és un dels pilars fonamentals de l'educació que moltes dones hem rebut de manera constant al llarg de tota la vida. Tot i que sembli mentida, vivint en una societat moderna, occidental i democràtica on la igualtat de drets és una realitat legal i hi ha una consciència feminista creixent, a les dones com nosaltres, filles de la immigració musulmana, encara ens costa Déu i ajuda treure la veu a l'esfera pública per denunciar el masclisme concret en el qual hem crescut. La por no és infundada: el temor de ser rebutjades, expulsades del nostre grup de procedència és més que justificat. Si alguna de nosaltres gosa alçar la veu per denunciar el sistema ferotgement discriminatori en què hem viscut i fer un memorial de greuges, tant de les nostres vides com de les de les dones amb les quals hem conviscut, sap de ben segur que la reacció més probable serà l'expulsió sumària, més encara si toquem temes tan delicats com la sexualitat o la religió. Si demanar la paraula per expressar, o tan sols descriure, totes les injustícies que les dones hem patit és un acte subversiu en ell mateix, per als «nostres» aquesta gosadia és vista com una traïció a la família, a la tribu, a la pàtria i sobretot a l'islam. Treure la veu del fons de la gola per denunciar públicament els mecanismes que ens han relegat a la condició de ciutadanes de segona, havent pres la distància necessària per identificar-los,

es converteix en una rebel·lió intolerable i mereix tots els càstigs terrenals i divins.

Estava acostumada a sentir aquesta pressió procedent d'aquells que encara creuen que la lleialtat a l'origen està per damunt de qualsevol altra consideració, que l'islam és la religió vertadera i que s'ha de defensar contra un entorn hostil. Ja m'havia avesat a rebre crítiques dels qui no volien que l'ordre establert es mogué ni un mil·límetre de com ens venia donat. Aquestes crítiques no em sorprenien, com no em sorprenien els sermons histèrics dels barbuts que clamaven contra l'alliberament de les dones. Però per al que no estava preparada era per a l'escenari actual en què les noies més joves, en comptes de sumar-se a la lluita contra el masclisme del qual procedim, s'afegeixen als discursos religionitzants, s'apunten a les versions reaccionàries que volen frenar el progrés de les dones i, en nom de la pertinença identitària i l'essencialisme religiós, aixequen la veu per defensar aquells elements objectivament nefastos per a la nostra dignitat. Per si això no fos prou, no són només els imams a les mesquites o les filles alienades a les xarxes qui ens insten a assumir la nostra condició de subalternes, sinó que des de fa algun temps també l'esquerra ha caigut en la trampa del relativisme cultural i ha passat a reivindicar acríticament tot allò de què hem fugit i per què hem pagat un preu altíssim.

Durant anys he llegit llibres feministes i no em va passar mai pel cap que les idees que contenien no fossin per a mi. Autores ara titllades d'«occidentals», de

«blanques» i altres de la meva mateixa «procedència» —una adscripció plena de trampes donat que si el que preval a l'hora de defensar una determinada posició és la identitat de la persona més que el que diu, jo em veuria obligada a descartar l'obra d'una burgesa com Fatima Mernissi, perquè té poc a veure amb el món rural empobrit d'on procedeix—, totes les vaig devorar intentant entendre com resolien el malestar que com a dona jo mateixa havia viscut. Mai no he pensat que allò fos exclusiu només d'algunes dones i no aplicable a les que procedim d'altres cultures o religions.

Ara, però, em trobo que a les entrevistes em pregunten si de debò soc feminista venint com vinc d'un país no occidental i havent nascut en l'islam, com si de sobte s'hagués imposat una divisió entre dones a l'hora de parlar de feminisme. «És vostè veritablement feminista?», em pregunten. «Se sent representada pel feminisme actual?». I em miro els meus interlocutors i em sento com si estigués fallant en alguna cosa, com si hagués d'afegir un cognom a la meva posició, matisar i explicar quin és el meu feminisme. Fins ara no m'havia passat mai pel cap. Sempre que deia feminisme, sempre que deia masclisme, em pensava que parlava de totes les dones, tenia la plena consciència que la vulneració dels nostres drets és un fenomen universal que s'ha de combatre des de cadascuna de les esferes en què ens movem.

Com a escriptora he de lluitar contra les lectures masclistes que es fan de les obres escrites per dones, denunciar la invisibilitat i assenyalar la falta de pre-

sència de dones en els mitjans de comunicació, òrgans de poder del món de la cultura, he de descriure sense cansar-me tot el que em condiciona i, en canvi, no condiciona els meus col·legues mascles, he de recordar-me que si el masclisme es perpetua i el feminisme ha de ser explicat una vegada i una altra, com si a cada generació comencéssim de zero, és en part perquè en les plataformes de difusió de pensament més influents encara impera l'antic ordre discriminatori, de manera explícita o més subtil.

Com a treballadora a la fàbrica, les meves preocupacions no tenien res a veure amb les que tinc com a escriptora, però l'arrel profunda és la mateixa. Com a treballadora a la fàbrica vaig haver de defensar-me dels embats de l'assetjament sexual en l'àmbit laboral, vaig descobrir que a les operàries ens pagaven menys que als nostres companys homes per fer exactament la mateixa feina, vaig veure amb els meus propis ulls com hi havia un sistema expressament establert per impedir la promoció de les dones, com els homes entraven per fer directament d'encarregats mentre que elles eren sempre treballadores de base sense cap possibilitat d'ascens. A la fàbrica, tot i que als nostres carnets d'identitat hi figuraven nacionalitats diferents, les dones ens vam descobrir més semblants que mai.

En parella vaig haver d'esquivar els intents de controlar la meua llibertat en nom de l'amor, vaig haver de vetllar per la meua pròpia sexualitat, vaig haver de reivindicar el valor del meu treball i el repartiment de les tasques domèstiques.

Fins ara creia que a cada àmbit la lluita es concretava de manera diferent però l'objectiu final sempre era el mateix. ¿En quin moment el debat feminista ha passat de centrar-se en els mecanismes de discriminació, d'assenyalar-los i denunciar-los, a ser una disputa per la representativitat? ¿He de sortir a l'esfera pública a acusar les «feministes blanques occidentals» de no parlar de mi en comptes d'aprofitar aquest espai per abordar el masclisme, per enviar un missatge clar als «nostres» homes que encara ara no se senten interpel·lats pel feminisme perquè ningú els ha parlat directament del tema?

Però encara pitjor que aquesta estranya disputa que m'exclou de l'universal feminista i em demana que me'n munti un de particular, és el canvi que s'ha produït als debats públics amb relació al que es coneix com a «dona musulmana». Llegeixo titulars de premsa, articles d'opinió, llibres i afirmacions expressades en tota mena de mitjans que diuen que el subjecte conegut com a «dona musulmana» s'hauria de reivindicar com a feminista islàmica, que com que el «feminisme blanc» és opressor i colonitzador a nosaltres ens pertoca abraçar un pensament decolonial que, en aquest cas, és d'arrel islàmica. Les defensores d'aquesta posició no només no alcen la veu contra el patriarcat religiós i polític d'on venim, i que malda per imposar-se també en terres europees, un patriarcat que ha condicionat profundament les nostres vides, sinó que reivindiquen que hem d'abraçar l'islam com a fet fonamental de la nostra identitat de dones.

Els principis universals de la Il·lustració són ara considerats etnocèntrics, colonitzadors i un mecanisme de dominació, de manera que ens n'hem d'inventar uns altres propis de la nostra cultura i la nostra religió. Resulta difícil no ensopegar amb titulars de l'estil «el feminisme islàmic no és un oxímoron, és una redundància», o «les dones musulmanes no estem gens oprimides» o «el feminisme és islamòfob» o «el mocador m'allibera».

Jo ja fa temps que vaig entendre el meu propi llegat patriarcal, que vaig sortir-ne com vaig poder, pagant un preu personal elevat. Creia que ara ja podia dedicar-me a escriure tranquil·lament les meves novel·les, limitar-me a donar la meva opinió sobre aquestes qüestions al diari i, en tot cas, no acostar-me gaire ni a la religió ni al masclisme perquè ja els vaig deixar enrere. Em pensava que només seria qüestió de temps i de formació que la següent generació de filles alcés la veu contra la injustícia de la qual provenen. Per contra, cada cop em trobo amb més joves confoses que no saben a què agafar-se per defensar els seus drets, o amb altres absolutament amarades de retòrica islamista, que converteixen la seva religió en un instrument per fer política, religionitzant així el debat públic. En alguns casos el nivell de ressentiment contra els no musulmans i, sobretot, contra les dones no musulmanes, és tan elevat que s'arriba a defensar amb virulència un origen amb prou feines conegut i al qual no tornarien ni mortes, per no parlar de les dones que s'han convertit a l'islam, que es dediquen

a reivindicar les bondats d'un sistema religiós que no han viscut mai o tan sols de lluny.

En canvi, en un racó amagat de la sala, silencioses, hi ha noies que són perfectament conscients de l'opressió que han patit, que malviuen sobreposant-se a les diferències amb els seus germans nois, a la pressió ferotge sobre la seva sexualitat i els seus cossos i a la limitació de les seves llibertats. No gosen obrir la boca davant d'unes «germanes» cofoies i segures d'elles mateixes que defensen la religió, neguen o endolceixen l'experiència que elles han viscut i reclamen que es respectin els trets culturals particulars d'un suposat col·lectiu o, encara pitjor, comunitat, en nom de la qual s'erigeixen en portaveus. Les observo, les noies temoroses de dir alguna cosa en contra del corrent majoritari, i me'n faig creus que hàgim reulat en el temps i que de nou siguin les velles lleis del pare les que regeixen els nostres comportaments. En ple auge del feminisme mundial, en ple esclat de les vindicacions de les dones, n'hi ha a qui se'ls insta a respectar els límits de la pròpia tribu. Es diria que per a elles no ha servit de res emigrar, viure en una societat democràtica i igualitària, perquè entre imams, dones ressentides i esquerrans relativistes, els han importat la tribu sencera en què imperen les normes del patriarcat més primitiu.